

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

WERVIK KOMENSTRAAT (prov. WEST - VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Christof VANHOUTTE
Redactie: Tina BRUYNINCKX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2017/34

Afbeelding op schutblad: Overzichtsfoto.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2015/442			
Datum aanvraag: 29/9/2015			
Naam aanvrager: VANHOUTTE Christof			
Naam site: Wervik Komenstraat			
Naam aanvrager metaaldetectie: VANHOUTTE Christof			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2015/442 (2)			
Opdrachtgever:	Aldi Roeselare Kachtemsestraat 200 8800 Roeselare		
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster		
Bevoegde Vlaamse overheid:	Onroerend Erfgoed (Jessica Van de Velde)		
Projectleider:	Bart Bartholomieux		
Leidinggevend archeoloog:	Christof Vanhoutte		
Archeologisch team:	Christof Vanhoutte, Tomas Bradt		
Plannen:	Tina Bruyninckx		
Start veldwerk:	29/10/2015		
Einde veldwerk:	29/10/2015		
Projectcode:	WEK015		
Provincie:	West-Vlaanderen		
Stad:	Wervik		
Plaats:	Komenstraat		
Lambertcoördinaten:	X = 55915; Y = 164280; X = 55985; Y = 164297; X = 55998; Y = 164258; X = 55920; Y = 164262; +18,03m TAW		
Kadastrale gegevens:	Wervik, afdeling 1, sectie D, percelen 533t3 en 534k2		
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster		
Beheer vondsten:	Aldi Roeselare Kachtemsestraat 200 8800 Roeselare		
Titel:	Archeologische prospectie Wervik Komenstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.		
Rapportnummer:	2017/34		
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80		

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING.....	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	8
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS.....	9
4.1. WERVIK.....	9
4.2. KOMENSTRAAT	13
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	15
5.1. VRAAGSTELLING	15
5.2. BESCHRIJVING	17
5.2.1. <i>Veldwerk</i>	17
5.2.2. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	19
6. RESULTATEN	21
6.1. STRATIGRAFIE.....	21
6.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN	24
6.2.1. <i>Romeins</i>	24
6.2.2. <i>Postmiddeleeuwen en nieuwe tijd</i>	25
6.2.3. <i>Ongedateerde ontginningskuilen</i>	27
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	29
8. SYNTHESE	33
9. LITERATUUR.....	35
10. BIJLAGEN	37

2. INLEIDING

In het kader van de geplande bouw van een nieuw Aldigebouw met bijhorende parking langsheen de Komenstraat te Wervik (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 29 oktober 2015 een archeologische prospectie uit op het terrein. Het onderzoek kon de dag zelf reeds afgerond worden. Opdrachtgever voor het onderzoek was Aldi Roeselare. Aangezien de bouw van het nieuwe complex een blijvende verstoring in de bodem teweegbrengt, adviseerde Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie in de bodem door middel van proefputten. Tijdens een werfbegeleiding in de jaren 1991 – 1992 op het aanpalende terrein, waar zich de huidige parking van de Aldi bevindt, kwamen sporen van houtbouw aan het licht evenals restanten van de Romeinse hoofdweg Boulogne – Keulen.¹

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verder onderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop een overzichtsplan, een fotolijst en de digitale versie van de bijlagen en deze tekst. De verschillende inventarislijsten en foto's kunnen geraadpleegd worden via <http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via info@monument.be.

Langs deze weg wordt dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Jessica Vandeveld (Onroerend Erfgoed West-vlaanderen), Filip Seynaeve (Aldi Roeselare), Steven Masil (cultuurbeleidscoördinator stad Wervik) en Arne Verbrugghe voor het aanreiken van relevante informatie.

¹ Mondelinge informatie J. Termote.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

Wervik is een stad gelegen in het zuiden van West-Vlaanderen, direct nabij de Franse grens. Langs zuidelijke zijde wordt de stad begrensd door de Leie. Het onderzoek situeert zich langs de Komenstraat, meer bepaald op percelen 533t3 en 534k2, afdeling 1, Sectie D. Voorafgaand aan het archeologisch onderzoek was het terrein in gebruik als parking en opslagruimte. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt bijna 2500m²; de hoogte van het terrein schommelt tussen +19,93m TAW en +18,03m TAW (zie figuur 1).

Figuur 1: Aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) binnen de stad Wervik (© <https://www.flashearth.com>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het terrein aangeduid als bebouwde zone. Vermoedelijk is de ondergrond gelijkaardig aan de zone ten noordwesten van het onderzoeksgebied (bruine kleur). Hier bestaat de bodem uit een matig droge zandleembodem met textuur B-horizont (bodemtype Lca). Hierbij rust de ploeglaag op een textuur B-horizont die aangereikt is met klei en sesquioxiden. Deze zware zandleembodem kenmerkt zich door een bruine kleur. Roestverschijnselen komen voor vanaf 80 à 120cm. Deze gronden kennen geen waterhuishoudingproblemen. De substraatgronden zijn in het voorjaar koud en laat te bewerken en kunnen in de zomer bij aanhoudende droogte aan watergebrek lijden. Ze zijn geschikt voor veeleisende teelten, en zeer geschikt voor weinig eisende teelten (zie figuur 2).²

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (© <https://www.geopunt.be/>).

² <https://www.geopunt.be/>

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Wervik

Sporen van bewoning in de regio Wervik gaan heel ver terug in de tijd. Op de site 'De Pionier' werden enkele lithische artefacten aangetroffen uit de Steentijd.³ Daarnaast wijzen ook tal van vondsten uit de ijzertijd (800 v.C. – 57 v.C.) op menselijke aanwezigheid rond Wervik. Op de site 'De Pionier' werden naast een hoofgebouw uit de late ijzertijd, ook nog een waterkuil en enkele bijgebouwen aangetroffen.⁴ Verderop werden tijdens een werfcontrole langs de Leie eveneens enkele sporen uit de ijzertijd blootgelegd.⁵ Tot slot werden in 2014 langs de Menenstraat Oost de restanten van een funeraire structuur uit de late ijzertijd ontdekt. Het ging om een trapezoidale *enclos* van 15,3m x 14m x 12m x 14,5m. Centraal in de *enclos* werden de resten van een beenderpak- alsook van een brandrestengraf teruggevonden, die beide gedateerd werden tussen 200 en 40 v.C..⁶

Reeds in de vroeg-Romeinse periode (3de kwart van de 1ste eeuw v.C.) groeide Wervik uit tot een belangrijke nederzetting of *vicus* dat fungeerde als regionaal centrum op religieus, economisch en politiek vlak. Op de *Tabula Peutingeriana*⁷, een reisgids daterend uit het begin van de 3de eeuw n.C., wordt de stad weergegeven als *Virovino* of *Viroviacum*, een halteplaats op de weg Boulogne – Keulen (zie figuur 3). De naam komt ook terug op het 3de-eeuwse *Itinirarium Antonini*, dat bestaat uit een oplisting van alle belangrijke steden, halteplaatsen en de tussenliggende afstanden. De aanwezigheid van slechts twee “steden” op de Peutingerkaart op Belgisch grondgebied, meer bepaald Tongeren en Wervik, duidt toch op het grote belang van Wervik gedurende de Romeinse periode. Duidelijke bewijzen voor de aanwezigheid van Wervik langs deze hoofdweg werden gevonden tijdens een archeologische opgraving op de site 'Pionier'.⁸ Daar werden de resten van twee Romeinse wegen aangetroffen. Een eerste wegtracé liep noordwest- zuidoost over de site en sloot aan op een tweede wegtracé met west-oost oriëntatie. Deze laatste liep parallel aan de Ten Brielensesteenweg (zie figuur 4). Iets verderop ten zuidoosten konden tijdens een archeologisch noodopgraving langsheen de

³ VERBRUGGE A. 2010.

⁴ VERBRUGGE A. 2010.

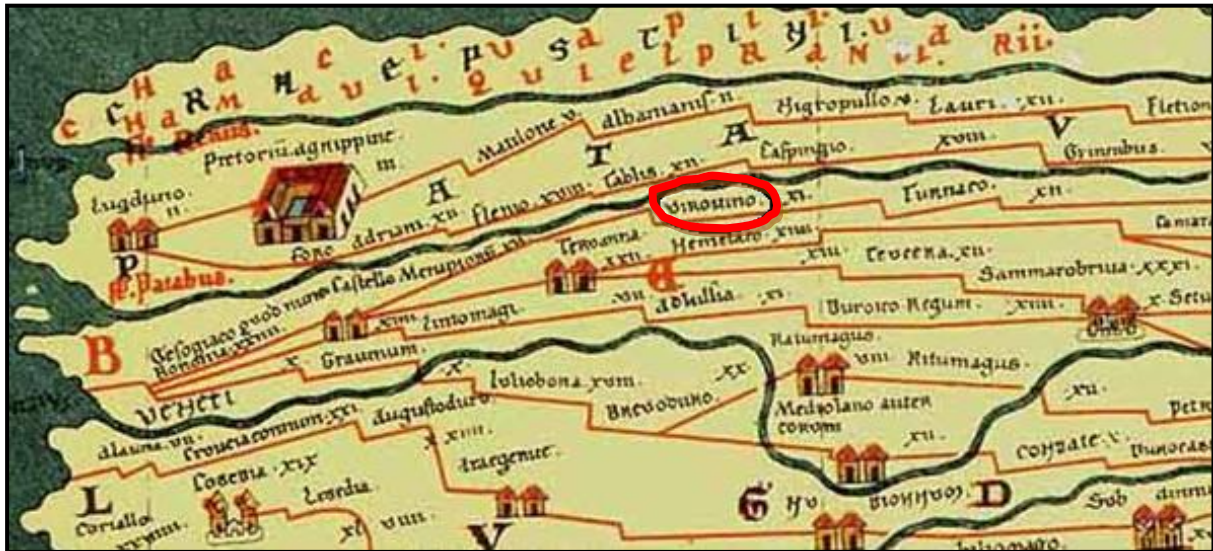
⁵ TERMOTE J. 1991 .

⁶ DEMEY D. EN TEETAERT D. 2014.

⁷ <http://ludo-depoortere.skynetblogs.be/archive/2008/09/17/mars-cassel-wervik.html>

⁸ VERBRUGGE A. 2010.

Komenstraat, bij de aanleg van de parking van de Aldi, de restanten van een gelijkaardig wegtracé aangetroffen worden, alsook de resten van houtbouw.⁹

Figuur 3: aanduiding van de stad Wervik (Virovino) op de Tabula Peutingeriana¹⁰.

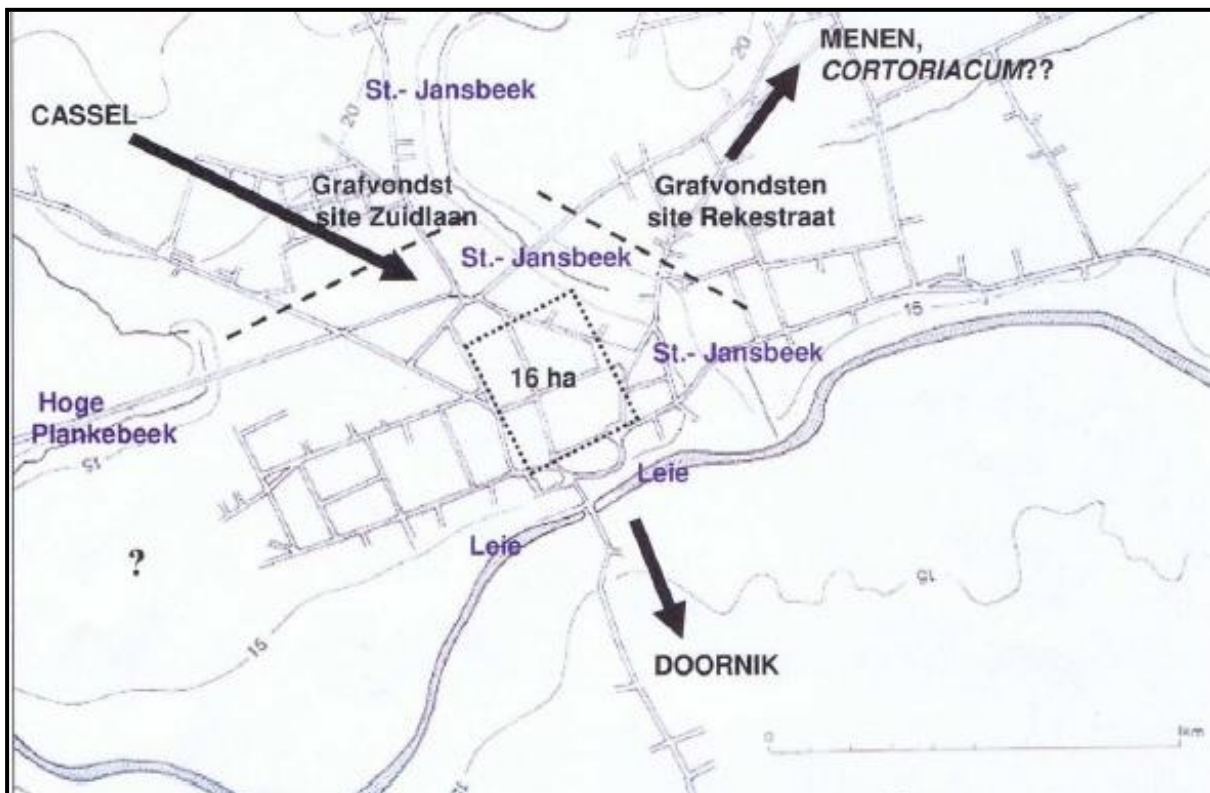

Figuur 4: Aanduiding van de aangetroffen wegtracés tijdens het archeologisch onderzoek site 'Pionier' (1) en de noodopgraving van de Aldiparking (2).¹¹

⁹ Mondelinge informatie J. Termote.

¹⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Tabula_Peutingeriana

De omvang van de vicus wordt op basis van archeologisch onderzoek en de verspreiding van vondstmateriaal geschat op ruim 16ha (zie figuur 5). De nederzetting zou begrensd worden door de Steenakker en het Sint-Maartensplein in het oosten en de Magdalenastraat in het westen. Centraal doorsnijden de Nieuwstraat, de Donkerstraat, de Ooievaarstraat en de Duivenstraat de vicus. Op een viertal plaatsen (langs de Zuidlaan, de Hoogweg, de Rekestraat ten noorden en langs de Ten Brielensesteenweg ten westen¹²) in het stadscentrum konden sporen van begraving aangetroffen worden. Drie hiervan bevonden zich opvallend genoeg ten noorden van de Duivenstraat. Aangenomen wordt dat dit noordelijke grens van de vicus vormt. Kenmerkend voor de Romeinse periode was dat er een duidelijke scheiding bestond tussen de nederzetting en de begravingen. Deze laatste werden meestal ingepland langsheen belangrijke in- en uitvalswegen van de stad.

Figuur 5: Aanduiding van de vermoedelijke situering van de Romeinse vicus.¹³

Herstellingswerken aan het rioleringsnetwerk van enkele straten in het stadcentrum van Wervik in de periode 2011-2013 leverden nieuwe inzichten wat betreft de

¹¹ VERBRUGGE A. 2010.

¹² VERBRUGGE A. 2010.

¹³ VERBRUGGE A. 2004.

stratigrafische geschiedenis van het centrum van de stad. Per straat konden enkele lengteprofielen geregistreerd worden. Dit leverde interessante resultaten op. In de Donkerstraat konden op ca. 1,10m onder het huidige loopniveau de resten van een mogelijk Romeins wegdek herkend worden. Het gaat om een vrij dun pakket bestaande uit kiezels en brokken bouwmetaal. Hieronder werden een 17-tal kuilen aangetroffen die bijna alle gedateerd konden worden in de late 2de – begin 3de eeuw n.C.. Ook langs de Duivenstraat en het noordelijke stuk van de Nieuwstraat konden een aantal kuilen opgemeten worden. De intensiteit was echter veel minder dan bij de werkput in de Donkerstraat, wat doet vermoeden dat de huidige Duivenstraat zich eerder aan de rand van de *vicus* bevond. Opvallend echter was de grote hoeveelheid houtskool en verbrande leem in de kuilen in de Nieuwstraat. Mogelijk duiden die op artisanale activiteit in deze zone.¹⁴

Op basis van enkele vondsten rijst het vermoeden dat de stad doorleefde tot in de laat-Romeinse tijd. Het gaat om enkele aardewerkscherven die typerend zijn voor de 4de eeuw n.C., wat eerder een late doorleving is in vergelijking met andere Romeinse sites in de buurt. Voor de Merovingische en Karolingische periode die hierop volgt is de situatie minder gekend. Wel is duidelijk dat er nog steeds continuïteit bestond wat betreft occupatie. Zo werden naast aardewerkvondsten en een lans uit de Frankische periode langs de Groenstraat, ook nog de resten van een mogelijk Frankisch grafveldje aangetroffen.¹⁵

Het is pas vanaf de volle middeleeuwen dat er weer duidelijke bewoning is in de stad Wervik. Tijdens archeologisch onderzoek uitgevoerd op het Sint-Maartensplein kwamen de funderingen van de oude Sint-Maartenskerk aan het licht. Mogelijk ontstond deze kerk in de 10de eeuw als kapel van de heerlijkheid *Oosthove* met bijhorende burcht. Deze heerlijkheid, die zich uitstreckte over het grootste deel van de stad, geraakte vanaf de 12de eeuw in verval. Hierbij ontstond een verschuiving waarbij de heerlijkheid Wervik (huidige Wervicq-Sud) alle macht naar zich toe trok. Door de bevolkingstoename ten gevolge van de bloeiende handelsactiviteit nabij de Leie werd de Sint Maartenskerk te klein. In 1214 werd als reactie hierop gestart met de bouw van de Sint-Medarduskerk. Vanaf het einde van de 12de eeuw tot de 14de eeuw kende Wervik een echte bloeiperiode ten gevolge van de lakenindustrie. Deze bloeiperiode was echter van korte duur. Vanaf het einde van de 15de tot de 16de eeuw werd de stad geteisterd door een opeenvolging van stadsbranden, plunderingen en pestepidemieën.¹⁶

¹⁴ DE GRUYSE J. & BONCQUET T. 2011.

¹⁵ VERBRUGGE A. 2004.

¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/121310>

4.2. Komenstraat

Het onderzoeksterrein bevindt zich direct ten noorden van de Komenstraat. Op de kaart van Ferraris (1771-1778, zie figuur 6) wordt het terrein aangeduid als grasland ten noorden van een noordoost-zuidwest georiënteerde weg. Mogelijk gaat deze weg terug op het oude Romeinse wegtracé.

Figuur 6: Aanduiding van het onderzoeksterrein op de kaart van Ferraris (1771 - 1778).¹⁷

Dit beeld blijft behouden op de Atlas der Buurtwegen (1841, zie figuur 7) en de kadasterkaart van Popp (1842 - 1879, zie figuur 8), waar de ligging van de weg duidelijk dient gezocht te worden in het uiterste zuiden van het onderzoeksgebied of er net buiten. Mogelijk kent dit wegtracé een Romeinse voorloper. Dit lijkt aannemelijk aangezien op het perceel direct ten oosten van het projectgebied in de jaren 1991-1992 tijdens de aanleg van de parking van de toenmalige Aldi restanten van een Romeins wegtracé werden aangetroffen. De exacte locatie van deze weg kon toen echter niet vastgelegd worden.¹⁸

¹⁷ <https://www.geopunt.be>

¹⁸ Mondeling informatie J. Termote.

Figuur 7: Aanduiding van het onderzoeksterrein op de Atlas der Buurtwegen Popp (1841).¹⁹

Figuur 8: Aanduiding van het onderzoeksterrein op de kaart van Popp (1842 - 1879).²⁰

¹⁹ <https://www.geopunt.be>

²⁰ <https://www.geopunt.be>

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Vraagstelling

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem werd gezocht naar antwoorden op volgende onderzoeksvragen, opgelegd in de Bijzondere Voorwaarden:²¹

- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?
- Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verharding op het archeologisch erfgoed?
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?
- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?
- Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen / van de verschillende afbakeningen / van de vindplaats in zijn geheel?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

²¹ S.N. 2015.

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.2. Beschrijving

5.2.1. Veldwerk

Op het terrein zelf diende voor de inplanting van de sleuven rekening gehouden te worden met enkele obstakels. Een 3m hoge berm, bestaande uit stortafval (waaronder asbesthoudende platen) begrenste langs noordelijke en oostelijke zijde het terrein (zie figuur 9). Na het aantreffen van deze asbeststoffen in het noorden van sleuf 1 werd beslist niet verder te roeren aan deze berm omwille van gezondheidsrisico's en instortingsgevaar. Centraal op het terrein bevond zich een betonplaat van ca. 10cm dikte. Direct daarnaast bevond zich een metalen container (zie figuur 10). Hierdoor diende sleuf 1 enigszins anders ingepland te worden dan voorzien. Langs zuidelijke zijde bevonden zich enkele houten barakken (zie figuur 11). Deze zone maakt echter geen deel uit van de onderzoekszone.

In totaal werden drie sleuven aangelegd (zie bijlage 1). Een eerste sleuf bevond zich parallel aan de oostelijke berm en was NW-ZO georiënteerd. Omwille van de hierboven genoemde obstakels kon de geadviseerde oriëntatie van sleuf 1, haaks op het verwachte wegtracé, niet uitgevoerd worden. Een tweede sleuf werd aangelegd ten westen van de betonplaat. Hier kon de geadviseerde NNO-ZZW oriëntatie wel behouden worden. Aangezien bleek dat na het aanleggen van deze twee sleuven de zuidelijke zone zwaar verstoord was, werd geopteerd voor een haakse sleuf op het noordelijke deel ten westen van sleuf 2 (zie bijlage 2).

In totaal werd 160m² opgegraven van de volledige 2500m², goed voor ca. 15,6% van het totale areaal. Bij het aanleggen van het archeologisch vlak werd gebruik gemaakt van een rupskraan met een 1,80m brede platte graafbak. Dit gebeurde steeds onder toezicht oog van de leidinggevende archeoloog om de juiste diepte te garanderen. Onmiddellijk na het afgraven werden de sporen opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven, waarna deze direct digitaal ingemeten werden. Een aantal sporen werd gecoupeerd om een beter inzicht te krijgen wat betreft hun aard en functie. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Bij het inmeten van het terrein werden de hoogtes van de afgegraven archeologische niveaus (in m TAW) vastgelegd.

Daarnaast werd in elke sleuf minstens één wandprofiel geregistreerd. De bedoeling hiervan was een goed beeld te krijgen van de stratigrafie van het plangebied. Deze profielen werden schoongemaakt, gefotografeerd, beschreven en ingetekend op schaal

1:20. Per context werden alle vondsten verzameld in een vondstenzakje met daarbij een vondstenkaartje.

Figuur 9: Zicht op de asbesthoudende berm langs noordelijke zijde van het terrein.

Figuur 10: Zicht op de betonplaat en de metalen container centraal in de onderzoekszone.

Figuur 11: Zicht op de barakken langs zuidelijke zijde.

5.2.2. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code WEKO15 (**W**ervik - **K**omenstraat 2015) gebruikt.

Alle tekeningen, foto's en lijsten werden ingevoerd in een databasesysteem (<http://www.monarcho.be/databank>). De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

6. RESULTATEN

6.1. Stratigrafie

Langs de zuidelijke zone van het onderzoeksterrein bevond het archeologisch niveau zich vrij diep ten opzichte van het maaiveld. Ter hoogte van sleuf 1 werd het archeologisch niveau pas aangesneden op ca. +16,45m TAW, het maaiveldniveau situeerde zich rond +18,03m TAW. De moederbodem bij profiel P1 bestond uit een homogeen bruinig gele lichte zandleembodem met weinig biogallerijen. Deze werd afgedekt door een ca. 0,80m dik bruin zandleempakket met weinig baksteenbrokken. Daarboven bevond zich een ca. 28cm dik organisch humusrijk donkergrijs pakket, afgedekt door een 10cm dik steenslagpakket (zie figuur 12).

Figuur 12: Zuidprofiel P1 in sleuf 1.

In sleuf 2 bleek het archeologisch niveau zich op ongeveer hetzelfde niveau te bevinden (+16,55m TAW). Hier was het archeologisch niveau echter afgedekt door een recent puinpakket met veel baksteen en mortelbrokken met daarboven een donkerbruin zandleempakket met vrij veel baksteenbrokken. Langs noordelijke zijde kon de bodemopbouw niet achterhaald worden omwille van de sterke vergraving langsheen de berm.

Centraal op het terrein bleek het archeologisch niveau zich slechts ongeveer 0,48m onder het maaiveldniveau te bevinden. Hier werd het archeologisch niveau aangesneden op ca. +17,45m TAW. De oranjebruine lichte zandleembodem bij profiel P2 werd hier afgedekt door een 0,20m dikke cultuurlaag bovenop een 0,28m dik bruin zandleempakket (zie figuur 13).

Figuur 13: Profiel P2 centraal op het onderzoeksterrein.

Langs westelijke zijde van het terrein bleek deze bodemopbouw zich verder te zetten. Hier bestond de bodemopbouw uit een 0,10m dik steenslagpakket bovenop een 19de – 20ste-eeuwse muurfundering (zie ook S7 in sleuf 2). Daaronder situeerde zich een homogene, licht gevlekte, bruine zandleem die naar het oosten en het westen toe licht golvend verder liep (zie ook figuur 13 profiel P2), maar niet aanwezig was in sleuf 1. Het archeologisch niveau werd aangesneden op +17,39m TAW (zie figuur 14). Er kan gesteld

worden dat het westelijke deel van het onderzoeksgebied zich kenmerkt door de aanwezigheid van een licht golvend microreliëf.

Figuur 14: Westprofiel P4 in sleuf 3.

6.2. Archeologische sporen

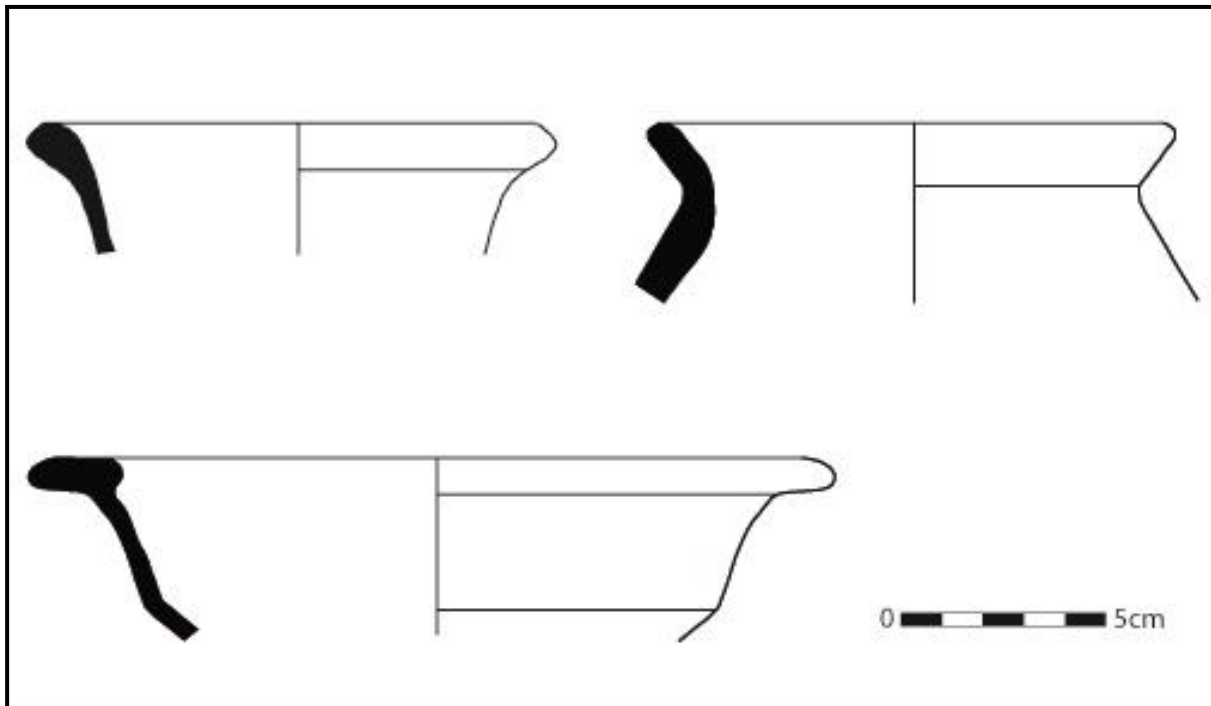
In wat volgt wordt een beknopt overzicht gegeven van de aangetroffen vondsten en structuren. Voor de inplanting van de sleuven en een overzicht van de sporen wordt verwezen naar bijlagen 1 en 2.

6.2.1. Romeins

Slechts één spoor kon met zekerheid toegeschreven worden aan de Romeinse periode. Kuil S2 in sleuf 1 werd aangetroffen op ca. +7,41m TAW (zie figuur 15). In vlak tekende S2 zich af als een afgerond rechthoekige, homogene, bleekbruingrijze zandlemen kuil met vrij veel biogallerijen. In coupe bleek deze kuil nog ca. 0,50m bewaard onder het archeologisch vlak. Naast een ruim aantal aardewerkfragmenten die te dateren vallen in de 1ste – 2de eeuw n.C. (zie figuur 16), werden in de vulling van deze kuil ook nog enkele silexkeien aangetroffen. Uit het onderzoek op het wegtracé tijdens de noodopgraving onder de huidige parking van de Aldi, bleken silexkeien de voornaamste grondstof uit te maken voor de opbouw van de weg. Directe aanwijzingen wat betreft de aanwezigheid van het Romeinse wegtracé werden echter op het onderzoeksterrein niet aangetroffen. Vermoedelijk dient het verdere verloop van de weg iets zuidelijker gezocht te worden, mogelijk onder de huidige barakkenzone. Het kan echter niet uitgesloten worden dat deze kuil in verband dient te worden gebracht met de aanleg van de Romeinse weg.

Figuur 15: Romeinse kuil S2 in coupe.

Figuur 16: Aardewerkensemble aangetroffen in de vulling van de Romeinse kuil S2.

6.2.2. Postmiddeleeuwen en nieuwe tijd

Langs westelijke zijde van het terrein bevond het archeologisch niveau zich op ongeveer +16,56m TAW. Deze was afgedekt door een ca. 0,32m dik bruin homogeen zandleempakket (S13, zie figuur 17 laag 1). Uit de vulling kon een groot aantal aardewerkfragmenten ingezameld worden die ruwweg te dateren zijn in de 17de - 18de eeuw (zie figuur 19). Opvallend was het licht golvend karakter van het archeologisch niveau langs deze zijde van het terrein. Vermoedelijk dient pakket S13 gezien te worden als een nivelleringsfase van het terrein. Direct hierboven bevond zich een bakstenen muurfundering (S7, zie figuur 17 laag 2 en figuur 18) met ZW-NO oriëntatie op ca. +17,84m TAW. Deze kon gevolgd worden tot in sleuf 2 over een afstand van minstens 31m. Op basis van de baksteenformaten en de metselspecie wordt deze muur in de 19de - 20ste eeuw gedateerd.

Figuur 17: Westprofiel in sleuf 3 met aanduiding van het 17de - 18de-eeuwse nivelleringspakket S13 (1) en de 19de - 20ste-eeuwse muurfundering S7(2).

Figuur 18: Zicht op muurfundering S7 in sleuf 2.

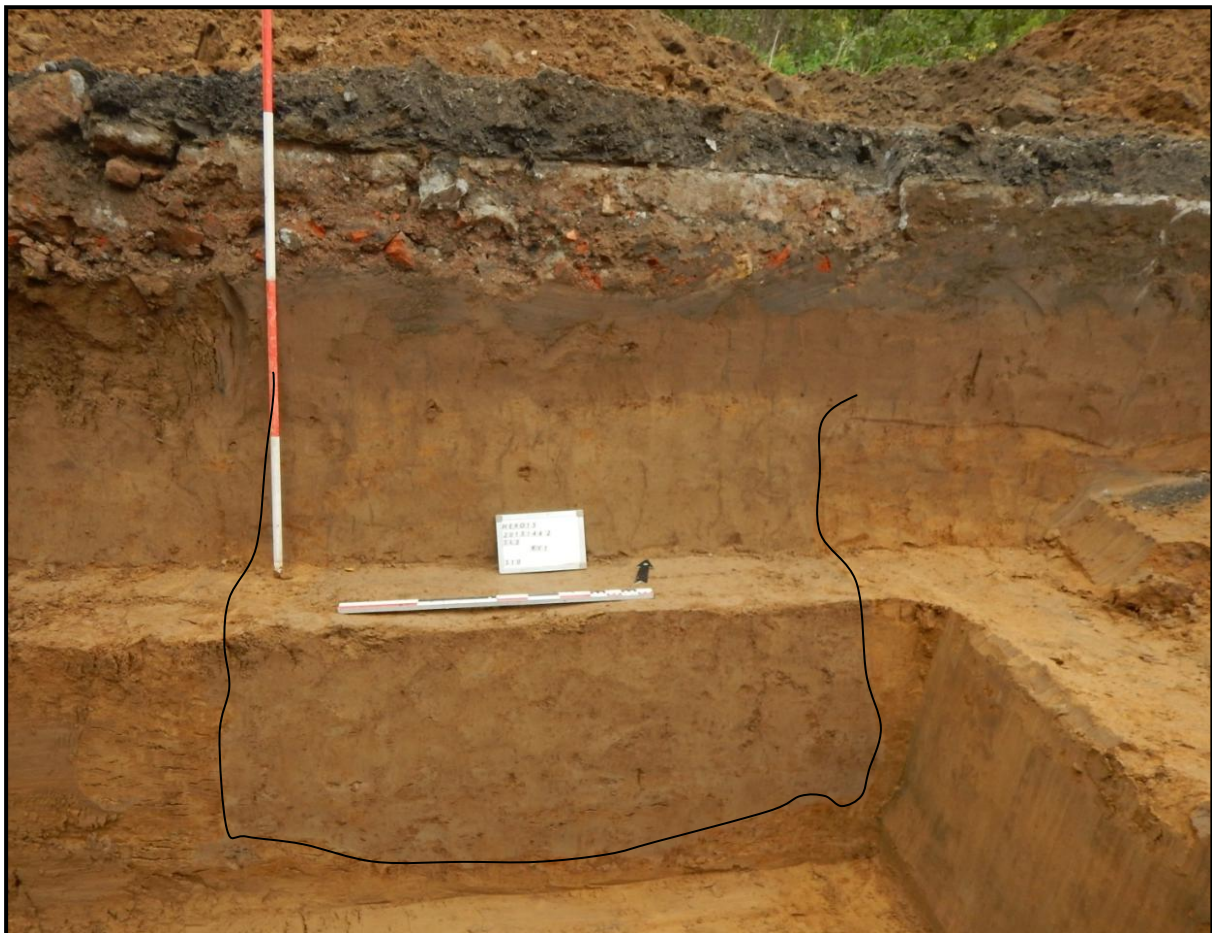
Figuur 19: Geglazuurd aardewerk aangetroffen in de vulling van nivelleringspakket S13.

6.2.3. Ongedateerde ontginningskuilen

Nog in sleuf 3 werden een drietal kuilen aangetroffen (S10 t.e.m. S12). In vlak tekenden deze kuilen zich af als drie afgerond rechthoekige sporen met een lichtbruinig grijze kleur. Alle drie deze kuilen stonden in verbinding door een smalle ca. 0,60m brede uitgraving die nog slechts een kleine 10cm diep bewaard was gebleven. In de coupe op S10 bleek deze kuil nog ruim 1,40m diep ingegraven te zijn onder het archeologisch niveau in een eerder zandige moederbodem. Deze kuil was opgebouwd uit steile rechte wanden en een vlakke bodem (zie figuren 20 en 21). De vulling van de kuil leverde geen materiaal op. Vermoedelijk gaat het hier om ontginningkuilen die slechts ouder gedateerd kunnen worden dan het afdekkende 17de – 18de-eeuwse nivelleringspakket.

Figuur 20: Ontginningskuilen S10 tot S12 langs westelijke zijde van sleuf 3 gezien vanuit het zuiden.

Figuur 21: Doorsnede op ontginningskuil S10 in sleuf 3 gezien vanuit het zuiden.

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

- *Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?*

Nee. Op terrein werden - op de aanwezigheid van enkele silexkeien in kuil S2 na - geen duidelijke bewijzen gevonden voor de aanwezigheid van een Romeins wegtracé op het onderzoeksterrein.

- *Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?*

Het 10cm dikke steenslagpakket leidde niet tot een vernieling van het archeologisch erfgoed. Wel bleek de zuidelijke zijde (ter hoogte van de barakken) en de noordoostelijke zijde (berm) zwaar verstoord te zijn.

- *Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?*

Het terrein kenmerkt zich door een licht golvend microreliëf. Het niveau van het archeologisch erfgoed varieert tussen de +19,93m TAW en +18,03m TAW. Langs westelijke zijde bevond deze zich dieper (+16,56m TAW).

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*

Er werden slechts een beperkt aantal sporen aangetroffen. Naast ontginningskuil S2 uit de Romeinse periode in sleuf 2, konden nog een drietal niet dateerbare ontginningskuilen aangetroffen worden in sleuf 3 (S10 t.e.m. S12). Daarnaast kon ook nog een 19de - 20ste-eeuwse muurfundering (S7) geregistreerd worden, bovenop een 17 - 18de-eeuws nivelleringsniveau (S13). Alle andere niet besproken sporen zijn 20ste-eeuws of jonger.

- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

Alle aangetroffen sporen bleken van antropogene oorsprong.

- *Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? En hoe zijn die over de verschillende proefputten heen gelinkt?*

Slechts één laag kon onderscheiden worden langs westelijke zijde van het onderzoeksterrein (sleuf 3). Het gaat om een ca. 0,32m dik bruin homogeen zandleempakket dat toeneemt in westelijke richting. Dit pakket was niet aanwezig in de andere sleuven.

- *Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?*

Deze laag bevatte archeologisch materiaal daterende uit de 17de – 18de eeuw.

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?*

Nee.

- *Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?*

Ja. Het aantreffen van deze Romeinse kuil is op zich niet opvallend aangezien het onderzoeksterrein zich aan de rand van de Romeinse vicus bevindt.

- *Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?*

Nee.

- *Wat is de verwachte en vastgestelde bewaringstoestand van de sporen / van de verschillende afbakeningen / van de vindplaats in zijn geheel?*

Langs zuidelijke en noordoostelijke zijde is het terrein zwaar verstoord en wordt de kans op een goede bewaring van het archeologisch erfgoed zeer klein geschat. Enkel centraal en langs westelijke zijde werden sporen aangetroffen.

- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?*

Op basis van slechts één Romeinse kuil kan niet gesproken worden van een waardevolle vindplaats, waardoor duurzaam behoud en verder onderzoek niet aan de orde zijn.

Geconcludeerd kan worden dat het terrein voor het eerst in de Romeinse periode in cultuur gebracht werd. Duidelijk bewijs hiervoor is de aanwezigheid van een geïsoleerde Romeinse kuil uit de 1ste – 2de eeuw na Chr. Naast aardewerk werd ook een grote hoeveelheid silexen teruggevonden in deze kuil. Aangezien deze natuursteen gebruikt werd bij de aanleg van de weg rijst het vermoeden dat de Romeinse weg Boulogne – Keulen in de directe nabijheid van het terrein gezocht dient te worden, vermoedelijk ten noorden van het onderzoeksgebied.

Langs westelijke zijde konden een drietal ontginningskuilen aangetroffen worden. Diagnostisch materiaal ontbreekt, waardoor de kuilen slechts ouder gedateerd kunnen worden dan het afdekkende 17de – 18de-eeuwse nivelleringspakket. Dit pakket, aangetroffen over de westelijke en de centrale zone van het onderzoeksgebied, duidt op een nieuwe gebruiksfase van het terrein.

8. SYNTHESE

In het kader van de geplande bouw van een nieuw Aldigebouw met bijhorende parking langsheen de Komenstraat te Wervik (provincie West-Vlaanderen) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv op 29 oktober 2015 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de Aldi. Aangezien de bouw van het nieuwe complex een blijvende verstoring in de bodem zal teweegbrengen, adviseerde Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie in de bodem door middel van proefputten. In totaal werd 160m² opgegraven van de volledige 2500m², goed voor ca. 15,6% van het totale areaal.

Het archeologisch onderzoek leverde slechts een klein aantal sporen op. Eén spoor kon met zekerheid gelinkt worden aan de Romeinse periode. Daarnaast werden nog een 17de - 18de-eeuws nivelleringsniveau en een 19de - 20ste-eeuwse muurfundering aangetroffen. Alle andere sporen bleken van nog recentere aard.

Op basis van het beperkt aantal sporen van relevante ouderdom en het ontbreken van bewijzen voor de aanwezigheid van een Romeins wegtracé binnen het onderzoeksgebied wordt geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient slechts als advies voor Onroerend Erfgoed, die het uiteindelijke beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

9. LITERATUUR

• Uitgegeven bronnen

- BRUYNINCKX T., MESTDAGH B. & ACKE B. 2009, *Archeologische opgraving Hoogweg Wervik (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove nv.
- DE GRYSE J, & BONCQUET T. 2011, *Opgraving van de centrumstraten te Wervik*.
- DEMEY D. & TEETAERT D. 2014, *Archeologisch onderzoek Wervik Menenstraat – Noord. Resten van een grafmonument uit de late ijzertijd en van het slagveld van oktober 1918*.
- TERMOTE J. 1991, Het stadsarcheologisch onderzoek in Wervik in 1991, *Jaarboek Stedelijke Oudheidkundige Commissie Wervik*, jaargang 1991, pp. 155 – 167.
- VERBRUGGE A. 2004, *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St.-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.
- VERBRUGGE A. 2010, *Archeologisch onderzoek te Wervik 'De Pionier'*, Zarren.

• Onuitgegeven bronnen

- S.N. 2015, *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Wervik Komenstraat (Aldi)*.

• Internetbronnen

- <https://www.geopunt.be>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/121310>
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Tabula_Peutingeriana

- <https://www.ludo-depoortere.skynetblogs.be/archive/2008/09/17/mars-cassel-wervik.html>

10. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situeringsplan
- Bijlage 2: Overzichtsplan
- USB-kaart met daarop een overzichtsplan, een fotolijst, dit rapport en de bijlagen

De database met alle foto's, tekeningen en inventarissen is te raadplegen via:
<http://www.monarcho.be/databank>. Bij vragen hieromtrent: neem contact via
info@monument.be.

Archeologische Prospectie

Wervik

Komenstraat

Bijlage 1
Situeringplan

- Perceelsgrens bouwperceel
- Sleuven

Verg.nr. 2015/442

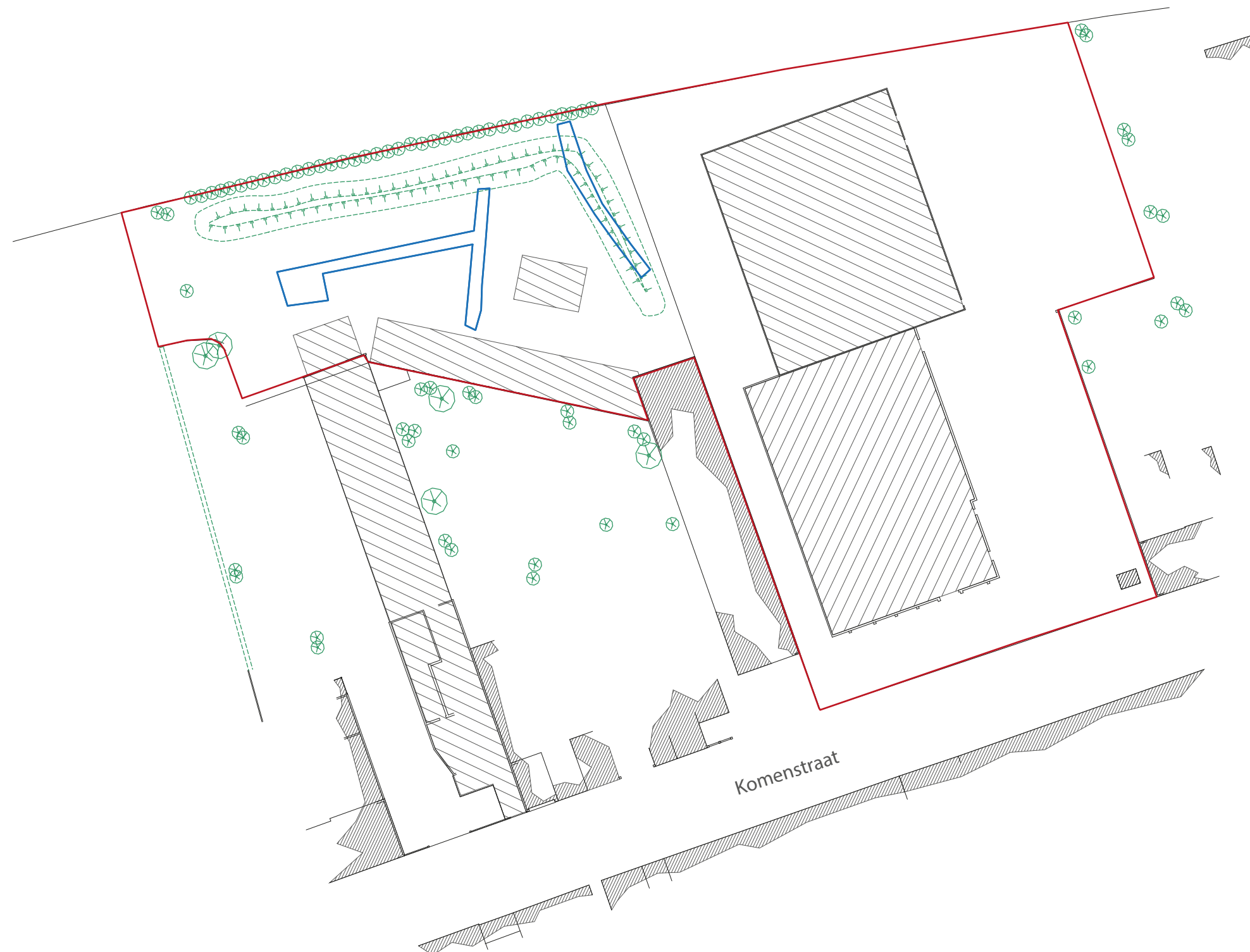
Coördinaten in Lambert 72 Y X

Monument Vandekerckhove

0m 40m 80m 120m 160m 200m 240m

X: 56121.9261

Y: 164315.0786

Y: 55859.4977

X: 164169.9912

Archeologische Prospectie Wervik Komenstraat

Bijlage 2
Overzichtsplan

- Verstoring
- Nieuwste tijd
- Postmiddeleeuwen - nieuwe tijd
- Romeinse tijd
- Datering onbepaald
- Moederbodem

Verg.nr. 2015/442
Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

